

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
I. WPROWADZENIE	7
I.1. Pojęcie miasta	7
I.2. Język wykładu	17
I.3. Zakres tematyczny pracy	19
I.4. Identyfikacja miast podwójnych i wielokrotnych	20
I.5. Stan badań	25
I.6. Podziękowania	27
II. PROWANSJA I LANGWEDOCJA	31
II.1. Uwagi wstępne	31
II.1.a. Odrębna droga rozwoju	31
II.1.b. Układ treści	33
II.1.c. Specyfika terminologii	34
II.2. Podział instytucjonalny	36
II.2.a. Arles	36
II.2.b. Tuluza	38
II.2.c. Marsylia	40
II.3. Podział urbanistyczny	44
II.3.a. Aix-en-Provence	44
II.3.b. Carcassonne	47
II.4. Podział urbanistyczny i instytucjonalny	51
II.4.a. Narbona	51
II.4.b. Rodez	55
II.5. Geneza podziału	57
II.5.a. Topografia i warunki naturalne	57
II.5.b. Różnice gospodarcze i społeczne	58
II.5.c. Jurysdykcja i własność	59
II.5.d. Lokalni seniorzy	59
II.5.e. Geneza podziału urbanistycznego	61
II.6. Geneza unifikacji	62
II.6.a. Siły hamujące proces zjednoczenia	63
II.6.b. Tożsamość i aspiracje „miast w miastach”	64
II.6.c. Konflikty między gminami	67
II.6.d. Inicjatywa zjednoczenia	71

II.6.e. Siły wyższe – Królestwo Francji i monarchia andegaweńska	73
II.6.f. Władze municypalne i zniesienie podziałów urbanistycznych	75
II.7. Wnioski końcowe	79
II.8. Limoges	80
II.9. Pampeluna	81
III. EUROPA ŚRODKOWA: SPECYFIKA REGIONALNA I FUNKCJONALNA, PRZEBIEG PROCESU LOKACYJNEGO	85
III.1. Narodziny miasta podwójnego i wielokrotnego w Europie Środkowej	85
III.1.a. Rzekomy początek: osady flamandzkie w Brunshwiku i Hil-desheim	87
III.1.b. Hamburg i Brandenburg	95
III.1.c. Hagen i Neustadt w Brunshwiku	102
III.1.d. Magdeburg	106
III.2. Miasta różnych panów	119
III.2.a. Różnorodność rozwiązań	119
III.2.b. Przyczyny lokacji	131
III.2.c. Między stagnacją a konfrontacją	135
III.3. Nowe miasta tkackie	145
III.3.a. Początki towarowej produkcji tkackiej w Europie Środkowej	145
III.3.b. Wrocław	150
III.3.c. Getynga	157
III.3.d. Świdnica	166
III.3.e. Głogów	171
III.3.f. Racibórz	174
III.3.g. Schyłek miast tkackich	178
III.3.h. Nowe Miasto Toruń, Neustadt Salzwedel i królewiecki Lip-nik – gminy tkaczy?	182
III.3.i. Nowe Miasto Lemgo a początki lokalnego tkactwa	185
III.3.j. Podsumowanie	187
III.4. Nowe miasta Meklemburgii i Pomorza Przedniego, czyli o lokacji w kilku etapach	191
III.4.a. Stan badań	191
III.4.b. Lokacja Starego Miasta	194
III.4.c. Lokacja Nowego Miasta	196
III.4.d. Rozszerzenie Starego Miasta	201
III.4.e. Unifikacja zespołu miejskiego	207
III.4.f. Podsumowanie	214
III.5. Miasta podwójne w Brandenburgii	217
III.5.a. Lokacje nowomiejskie	219
III.5.b. Relacje między gminami	222
III.5.c. Polityka margrabiów wobec miast podwójnych	224

III.6.	Czechy	229
III.6.a.	Gminy praskie w XIII wieku	229
III.6.b.	Hradczany	232
III.6.c.	Lokacja Nowego Miasta	235
III.6.d.	Unie i podziały Starego i Nowego Miasta	236
III.6.e.	Tożsamość wspólnoty nowomiejskiej	240
III.6.f.	Wyszehrad: syndrom miasta wielokrotnego	244
III.6.g.	Naśladownictwo Wyszehradu: Litomyśl	247
III.6.h.	Dlaczego tylko Praga i Litomyśl?	247
III.6.i.	Český Krumlov, rzekome miasto podwójne	248
III.7.	Pruskie gminy nowomiejskie w polityce wielkich miast i Zakonu	251
III.7.a.	Aspekt fiskalny lokacji nowomiejskich	252
III.7.b.	Braniewo 1394–1398	258
III.7.c.	Nowe Miasto zakładane z inicjatywy i na potrzeby Starego?	263
III.7.d.	Nowe Miasto jako narzędzie kontroli nad Starym	274
III.7.e.	Konflikty wewnętrzne	282
III.8.	Lokacje nowomiejskie w procesie konsolidacji czternastowiecznej monarchii i rozbudowy jej stolicy	285
III.8.a.	Kraków 1305–1333?	288
III.8.b.	Królewiec	306
III.8.c.	Kassel	308
III.8.d.	Kraków 1334–1366	310
III.8.e.	Praga	316
III.8.f.	Budapeszt?	319
III.8.g.	Drezno	323
III.8.h.	Warszawa	324
III.8.i.	Podsumowanie	326
III.9.	Przyczółek mostowy	333
III.9.a.	Deutz koło Kolonii	335
III.9.b.	Stadtamhof koło Ratyzbony	336
III.9.c.	Neustadt Kassel	338
III.9.d.	Mała Bazylea	340
III.9.e.	Altendresden	343
III.9.f.	Aspekt polityczny	344
III.9.g.	Układ urbanistyczny	346
III.10.	Relokacja Starego Miasta	349
III.10.a.	Okoliczności zaniku pierwotnej gminy	350
III.10.b.	Czynniki miastotwórcze w opuszczonej osadzie	352
III.10.c.	Przesłanki lokacji odrębnego miasta	356
III.11.	Przepełowiona gmina	359
III.11.a.	Haigerloch	359
III.11.b.	Głogów	361
III.11.c.	Góra i Bytom	370

III.12. Rozprzestrzenianie się modelu miasta podwójnego i wielokrotnego	373
III.12.a. Do roku 1240	373
III.12.b. Środkowe Niemcy po roku 1240	387
III.12.c. Europa Środkowa po roku 1240	407
III.12.d. Zanik miast podwójnych: lokacje nieudane, osady zniszczone, unie i inkorporacje	418
III.12.e. Podsumowanie	422
IV. EUROPA ŚRODKOWA: W STRONĘ SYNTEZY	425
IV.1. Przebieg i przyczyny lokacji nowomiejskich	425
IV.1.a. Stan badań: potrzeba rewizji	426
IV.1.b. Aspekt gospodarczy	427
IV.1.c. Aspekt polityczny	428
IV.1.d. Aspekt prestiżowy i religijny	432
IV.1.e. Koszty bezpośrednie i pośrednie	433
IV.1.f. Alternatywa: rozszerzenie Starego Miasta	434
IV.1.g. Rola zasadzcy i warunki powodzenia lokacji	435
IV.1.h. Przebieg lokacji	437
IV.1.i. Podsumowanie: ku genezie rozkładu przestrzennego miast podwójnych i wielokrotnych	439
IV.2. Relacje między gminami w obrębie aglomeracji	440
IV.2.a. Nazwy gmin	441
IV.2.b. Obwarowania, sieć dróg i hydrografia	444
IV.2.c. Specjalizacja gospodarcza: staromiejski handel i nowomiejskie rzemiosło	448
IV.2.d. Organizacja cechowa	453
IV.2.e. Pochodzenie osadników i migracja między gminami	457
IV.2.f. Stosunek do pana gruntowego i władzy terytorialnej	461
IV.2.g. Stare Miasto jako zwierzchnik Nowego?	463
IV.2.h. Konflikty między gminami	465
IV.3. Struktury kościelne Nowego Miasta	469
IV.4. Tożsamość wspólnoty nowomiejskiej	488
IV.5. Zjednoczenie miasta	493
IV.5.a. Droga do integracji	493
IV.5.b. Związek gmin	497
IV.5.c. Akt zjednoczenia	500
IV.5.d. Ślady dawnych podziałów	504
IV.6. Podsumowanie	510
IV.6.a. Wyniki	510
IV.6.b. Ograniczenia	513
IV.6.c. Perspektywy	514
Toponim <i>nova civitas</i> / <i>Neustadt</i> w Rzeszy Niemieckiej	517

Lista miast, gmin nowomiejskich, ich oryginalnych nazw i planów	519
Plany miast	531
Bibliografia	627
Summary	699
Indeks rzeczowy	705
Indeks geograficzny i osobowy	715
Spis i legenda map	736
Spis tabel	737